Návštěva oddělení rukopisů Zentralbibliothek Curych

(reportáž)

Během exkurze jsme navštívili oddělení rukopisů Zentralbibliothek Curych, kde nám Rainer Walter, M.A. (vědecký pracovník a zástupce vedoucího oddělení rukopisů) ukázal některé rukopisy ze sbírek této knihovny. Měli jsme tak možnost vidět na vlastní oči texty, se kterými se jinak setkáváme jen v digitalizované podobě nebo v edicích. Pokusím se zde zmínit a stručně přiblížit alespoň některé z těchto rukopisů.

Nejdříve to byly dva exempláře Bible obsahující celý text Starého i Nového zákona. Rainer Walter zdůraznil, že kodexy s úplným textem Bible jsou poměrně ojedinělé a vzácné. První z prezentovaných rukopisů byl exemplář velkoformátové bible z Tours z 1. poloviny 9. století o rozměrech 48 x 36 cm. Druhý gotický manuskript Bible pocházel ze 13. století, její malé rozměry (24 x 16 cm) tak byly v kontrastu k předchozímu rukopisu.

Zentralbibliothek Curych má ve svých sbírkách i díla, která původně nepocházejí přímo z Curychu, do knihovních sbírek se dostala později, často během 18. stol. Mezi takové patří například manuskript z 9. stol. s knihovním razítkem St. Gallen. Tento rukopis na nepříliš kvalitním pergamenu obsahoval více textů, například filosofická pojednání nebo biblické výklady. Rukopis je psaný zčásti alemanskou a zčásti karolinskou minuskulí. Jednou jeho částí jsou *Joca monachorum*, tedy vtipy mnichů psané alemanskou minuskulí, ze kterých jsme si společně během semináře mohli část textu přečíst. Jde o otázky a odpovědi týkající se biblického textu, které měly nejspíše pomoci mnichům při studiu a orientaci v biblickém textu.

Další rukopis pocházel z Reichenau z 1. pol. 9. stol. Obsahoval text irského mnicha Adamnana (624-704) *De locis sancti*. Jeho součástí je i nákres Svatého hrobu v Jeruzalémě. Posledním dílem, které se do Curychu dostalo v pozdějším období, s nímž jsme se v průběhu návštěvy setkali, je text Liturgie hodin pocházející z Lucernu z konce 14. století. Po jeho převozu do Curychu do něj posléze přibylo vyobrazení curyšských světců a patronů města sv. Felixe, Reguly a Exuperantia.

Původně z curyšského kostela Grossmünstru pocházel rukopis z 11. století obsahující text římského autora Sallustia, který jsme měli rovněž možnost spatřit.

Dále jsme měli možnost seznámit se blíže s texty spojenými s dějinami Curychu, zejména s obdobím reformace. Prvním z těchto zápisů byla německy psaná kronika Heinricha Bullingera (1504-1575), švýcarského reformátora, žáka Zwingliho a autora *Helvetské konfese*. Opis, který nám byl prezentován, pochází z r. 1605 (jedná se o autograf Heinricha

Tomanna doplněný řadou barevných ilustrací).

Dalším představeným rukopisem byl text *Reformationsgeschichte* (Dějiny reformace) z r. 1564, jenž popisuje průběh zwingliánské reformace v Curychu. Autorem byl rovněž Heinrich Bullinger, který zakázal šíření tohoto textu tiskem, takže kronika musela být nadále jen opisována; první edice tohoto rukopisu byla vydána v loňském roce.

Z téže doby jako kronika pochází i nejrůznější, zejména lékařské recepty Kondráda Gessnera (1516-1565), švýcarského vědce, lékaře a biologa. Z větší části se nejedná o ucelené texty, ale o různé ústřižky s jednotlivými recepty, které byly posbírány a nalepeny na stránky kodexu.

Všichni jsme byli velmi zaujati dalším dílem, které nám Reiner Walter ukázal, protože se vymyká tomu, jak si běžně představujeme rukopisy. Jedná se o pergamenový svitek z poloviny 15. stol. dlouhý 270 cm. Z jedné strany lze číst text *Concordia veteris et novi testamenti* (biblické konkordance Starého a Nového zákona). Na druhé straně pergamenu je vyobrazen genealogický strom biblických postav od Adama ke Kristu doplněný četnými barevnými vyobrazeními.

V souvislosti s českými dějinami byl nepochybně zajímavý rukopis z 15. století, který obsahuje opis dokumentu *Mandatum Rectoris et Universitatis Studii Pragensis*, zaslaný českou a moravskou delegací na Basilejský koncil roku 1433.

Vidět rukopisy na vlastní oči nám pomohlo uvědomit si jejich fyzický rozměr (kvalitu psacího materiálu, písařské ruce), jenž při práci s moderními edicemi textů ustupuje často do pozadí. Díky ochotě a vstřícnosti Reinera Waltera, který nám rukopisy zpřístupnil, jsme tak měli možnost se s touto stránku, se kterou se běžně nesetkáváme, blíže seznámit.

Tereza Andršová